Prosíme nesedat!

Za dveřmi depozitáře muzea

Advokát Jan Knapp

Ve sbírkách Muzea a galerie v Prostějově se již téměř 120 let nachází soubor klasicistní řezbované lavice a dvou židlí z masivního jilmového dřeva. Do sbírek se dostaly roku 1907 darem od JUDr. Jana Knappa. Celý soubor byl vytvořen ve 2. polovině 18. století v období klasicismu. Tento sloh vznikl z inspirace starověkem a jako reakce na výstřednost rokoka. Zahrnuje období přibližně od roku 1760 do roku 1830, které je typické hledáním nadčasového stylu a studiem minulosti a antiky, což později vedlo k oblibě historických slohů ve 2. polovině 19. století. Velkým inspiračním zdrojem klasicismu byl spis „Dějiny umění starověku", který vydal roku 1764 německý estetik Johann Joachim Winckelmann, jeden ze zakladatelů dějin umění a moderní archeologie. Ten v něm shrnul své dosavadní studium antického umění a výsledky vykopávek v Herculaneu a Pompejích (od roku 1738 a 1748), což byla římská města v Kampánii, zničená roku 79 výbuchem Vesuvu. Díky těmto podnětům se umělcům otevřely nové možnosti ztvárnění antických motivů pro výzdobu interiérů, k vytvoření uměleckých děl napodobujících antické formy a pro ornamenty na nábytek a předměty denní potřeby. Od roku 1805 vzkvétal na dvoře císaře Napoleona empír, jenž byl kombinací antických a egyptských vzorů. Ten se později rozšířil do celé Evropy. Po něm se v architektuře prosadily historizující styly, které převládaly až do počátku 20. století a po období biedermeieru v 1. polovině 19. století se objevily i v zařízení měšťanských domácností včetně nábytku.

Jan Knapp byl nevlastním otcem Karly Vojáčkové, významné osobnosti prostějovské kulturní scény. Narodil se roku 1836 v Německých, dnes Pustiměřských Prusích u Vyškova. Byl advokátem a členem městské rady v Přerově, roku 1868 se oženil s Annou Černou, která měla z prvního manželství dcery Karlu a Pavlínu a celá rodina pak bydlela na Dolním náměstí v Přerově. Karla se roku 1876 provdala za prostějovského lékárníka a pozdějšího starostu Karla Vojáčka a odstěhovala se za ním do Prostějova. Brzy je následovali manželé Knappovi, kteří se usadili na ulici Vápenice v domě po mamince Anny Knappové. Jan Knapp si na dnešním náměstí T. G. Masaryka otevřel advokátní kancelář. Manželé spolu žili až do roku 1889, kdy Anna Knappová zemřela na výron krve v mozku. Její smrt byla pro rodinu těžkou ranou. Jan Knapp strávil zbytek života v domě na Vápenici a zemřel roku 1913 na srdeční paralýzu ve veřejné nemocnici v Prostějově. Byl pohřben do rodinné hrobky Vojáčkových na městském hřbitově v Brněnské ulici vedle své manželky, zetě Karla a dcery Karly, která přežila svého manžela o pouhý rok.

Karla Vojáčková byla za svého života významnou mecenáškou, členkou řady spolků a podporovatelkou ženského vzdělání. Podílela se na založení Dívčí pokračovací školy, která sídlila na Vápenici v domě po jejích rodičích. Na pozemku domu byla roku 1931 postavena Veřejná odborná škola pro ženská povolání, dnešní Střední zdravotnická škola. Jedním z nejdůležitějších počinů manželů Vojáčkových byla finanční podpora stavby Národního domu od Jana Kotěry z let 1905–1907.

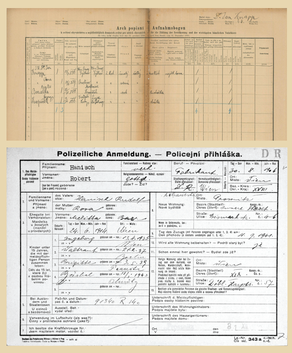

Kopie přihlašovacích a sčítacích karet z okresu Prostějov z let 1880 a 1941, zdroj: SOkA Prostějov a SOkA Přerov

Prostějov, ul. Vápenice, počátek 20. st., vlevo budova chlapecké školy, vpravo od ní dům č. 3, kde žil Jan Knapp, zdroj: H. Bartková, Zmizelá Morava, Praha 2007, obr. 66.

Obchodník Robert Hanisch

Dřevěná novorenesanční lavice s intarziemi znázorňujícími lovecké výjevy byla vytvořena ve 2. polovině 19. století zřejmě v oblasti severní Itálie a do sbírek muzea se dostala v roce 1945 jako zabavený německý majetek. Původním majitelem byl Robert Hanisch. Lavice je základní a nejstarší typ nábytku sloužící k sezení dvou nebo více osob a je běžná snad u všech evropských národů od 15. století. Tento typ se nazývá cassapanca, což je druh italské, zvláště toskánské lavice, která se vyvinula z truhlice přidáním bočních opěradel a zádové opěrky. Jako samostatný typ se objevuje v Toskánsku od konce 15. a po celé 16. století. Nový rozkvět pak její výroba zaznamenala ve 2. polovině 19. století v období nové renesance. V té době se objevil zvýšený zájem o umění Itálie 16. století a stal se zdrojem inspirace pro výrobce nábytku. Kombinovaly se různé materiály a nábytek byl zdoben množstvím intarzií, aby se vytvořil dojem bohatství a nádhery. Motivy lovu byly velmi oblíbené nejen mezi šlechtou, ale i mezi měšťany, kteří se snažili napodobit životní styl vyšších vrstev. Z Itálie putoval nábytek do celé Evropy a později se začal vyrábět i v dalších zemích.

Majitel lavice Robert Hanisch se narodil roku 1906 ve Vídni. V roce 1933 se tu oženil s Melittou Baer a měl s ní čtyři děti. Hanisch byl obchodník německé národnosti, v tehdejším Protektorátu Čechy a Morava působil jako kriminální komisař SS a později jako Hauptsturmführer SD a SS. Byl nositelem zlatého odznaku NSDAP (Národně socialistická německá dělnická strana), od roku 1941 bydlel s rodinou v Prostějově, kde se stal majitelem židovského podniku „Salomon TRAU, továrna na oděvy".

Původními vlastníky firmy na dámské a dívčí pláště byli Lina a Salomon Trau. Ti uprchli roku 1939 do Polska a až do března 1941 se v podniku střídali různí správci. Společnost byla po koupi přejmenována na „Robert Hanisch, výroba oděvů" a její majetek použil Hanisch roku 1942 jako vklad při vstupu do vedení oděvní společnosti „Jan Nehera, oděvní služba". V tomto roce Jana Neheru věznili na gestapu v Olomouci, kde byl donucen podepsat smlouvu o sloučení své společnosti s oděvní firmou Roberta Hanische. Smlouvu mu k podpisu předložil blízký Hanischův přítel a vedoucí gestapa Gottschling. Fúzí těchto dvou podniků vznikla obchodní společnost „Hanisch a spol.", kterou Hanisch řídil do roku 1944, kdy byl jako příslušník německé armády odvelen na frontu. Informace o osobě Roberta Hanische se poté ztrácí a jeho jméno se opět objevuje až v záznamu přírůstků prostějovského muzea ze 17. července 1945. Žádné další informace nemáme ani o Lině a Salomonu Trau. Zajímavé je však jejich spojení se Spolkem pro podporu chudých studentů na české vyšší reálce, kterému darovali oblečení, obuv a vánoční dárky. Tento spolek podporoval také JUDr. Jan Knapp a samozřejmě rodina Vojáčkových. Karla Vojáčková mu odkázala v závěti 10 000 Kč.

Karla Vojáčková, 80.–90. léta 19. století, fotograf: Stanislav Vlk, Prostějov, zdroj: archiv MGP

Hrob rodiny Vojáčkovy, Černých a Knappovy, Městský hřbitov Prostějov, současný stav, foto: Lukáš Uchytil

Salomon Trau, logo podniku, 1940
zdroj: archiv MGP

Nehera šije šaty dobře, podniková reklama
zdroj: archiv MGP